

Зиновія СЛУЖИНСЬКА, Олександра СЛУЖИНСЬКА

САДИЗМ ЯК ОЗНАКА ЛЮДСЬКОГО ФАКТОРА

Існує думка, що в природі людини закладена схильність до зла. Але ж зло це не садизм. Мова про садизм, якраз про спалах позитивних емоцій під час споглядання страждань інших людей чи при муках тварин. Чим більші страждання, тим більше задоволення одержує садист. Що це? Психічне збочення чи прояв генів?

Після розгляду низки конкретних прикладів індивідуальної та масової жорстокості повернемося до розгляду цієї важливої проблеми: садизм ознака в нормі чи вихована всездозволеністю і безкарністю.

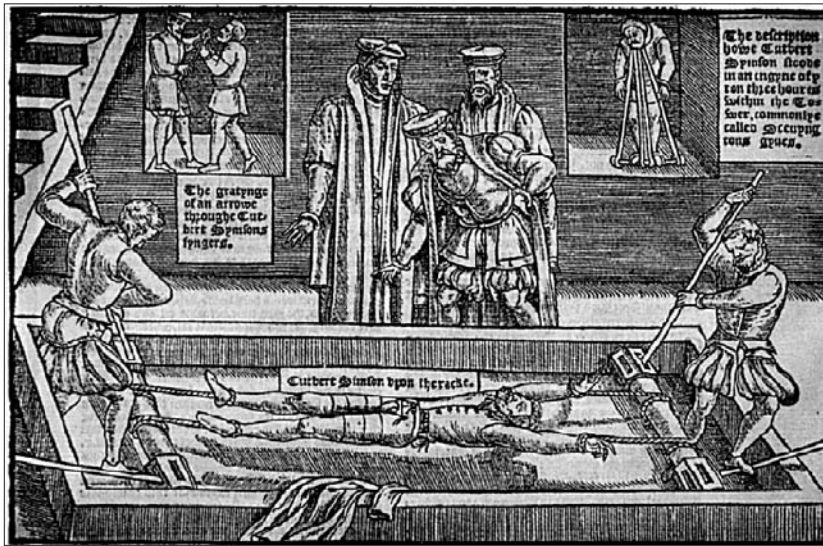
Починаючи з давніх часів сильні світу сього застосовували тортури. Римський імператор Тиберій заставляв засуджених випити декілька літрів молодого вина, після чого жертві туго перев'язували прутень.

Людина в муках помирала від затримки сечі. Імператор Гай Калігула власноручно припікав людей розжареним залізом, заштовхував їх до клітки з хижачками, власноруч розпорював животи, відрізав груди у жінок, статеві органи у чоловіків. Імператор Нерон надавав перевагу отрутам. Сам підносив жертві напій, а потім спостерігав, які муки терпіла жертва вмираючи. Для його насолоди жінок прив'язували до стовпів, перед тим гвалтували, руки і ноги залишали оголеними і випускали голодних тигрів, які живцем їх поїдали.

В Іспанії застосовували чобіток, який повільно стискав колінний чи гомілко-

востонний суглоби до повного розплющення. Крісло іудеїв мало конусо-подібну вигострену верхівку, на неї верхом саджали чоловіків так, щоб кінчик впирався в анус, під мошонку або під купчик, а у жінок — гострий кінчик спрямовували у піхву.

Диба — спеціальна конструкція дерев'яних колод з отворами для ніг і рук і горизонтальне ложе з валиками на кінцях. На валики намотувалися мотузки, які зв'язували зап'ястки і щиколотки. При намотуванні мотузків на валики тіло поволі розтягувалося, суглоби розривалися.

„Виделка єретика“ мала чотири зубці повернені в чотири боки. Ними виривали куски м'яса від тіла, оголюючи кістки. Всі ці винаходи спрямовані для продовження мук, приречених на страту.

Митридат, правитель Понтійського царства, завойовник Східного Причорномор'я, територій Грузії, Вірменії, Босфорського царства, Південної України (Миколаївщини, Херсонщини), при вселюдних стратах аристократів наказував засудженим заливати в горло розплавлене золото. Стратив брата, за шлюбну зраду вбив дружину Лаодіку, до смерті тримав свою матір в ув'язненні [12].

Завойовник Мексики конкістадор Ернан Кортес 28 лютого 1525 р. стратив останнього імператора ацтеків Куаутемока, який 80 днів тримав оборону міста Теночтітлан. Кортес перед повішанням катував Куаутемока вогнем та обіцяв припинити тортури, якщо правитель попросить

помилування і розкаже про скарби Монтесуми. Ацтек відмовився від пропозиції і його повісили. Після проголошення незалежності Мексики, 1821 р., майже 300 років після смерті, імператора ацтеків Куаутемока визнали національним героєм країни [2, 3].

В ХХ столітті, яке відзначалося великим поступом, все виглядало по-іншому: варварські вбивства, здійснювані поодинокими особами змінювалися масовим знищенням невинних людей. Для цього були вишколені спеціальні загони „вбивць“.

Два керівники держав, які очолювали соціал-націоналістичну партію Німеччини і комуністичну партію СРСР „дбаючи про долю мільйонів“ 23 серпня 1939 року в Москві таємно домовилися як поділити Європу між собою на сфери впливу. Лінія поділу проходила від Чорного моря до Льодовитого океану: по Дунаю, річці Прут, Карпатському хребту до витоків річки Сян, до її впадання у Віслу майже до Варшави, а далі на північ до кордону з Литвою — все це повинен був „визволи-

ти“ Йосиф Сталін, включаючи Латвію, Естонію і Фінляндію. Адольф Гітлер під свою „опіку“ забирав Литву і всі держави, що залишились на захід від назначеної лінії. Кожний деспот ніс „щастя“ для населення своєї, задалегідь поділеної, території. Про „щастя“ не повідомляли, бо радянсько-німецький пакт Молотова-Ріббентропа, який супроводжувався додатковими протоколами німецькою і російською мовами, був засекречений і про його існування довідалися значно пізніше. І один, і другий правителі створили в окупаційних країнах мережу в'язниць, концтаборів з вишуканими винаходами тортур у вигляді газових камер, зоокамер з голодними щурами та багато інших садистичних методів знущання над людиною.

Зі спогадів А. Бражнева, курсанта Харківської школи НКВД, якого разом з іншими 1939 року відправили до Львова для боротьби з „ворогами народу“, довідуємося про жорстокість, здійснення депортаційних операцій: „17 февраля по всем участкам аресты были закончены. Команда, принадлежащая к пункту Рава-Русская, съехала на сборный пункт. Здесь стояло множество эшелонов с арестованными. В вагонах было невыносимо холодно. Отопления не было, вместо уборных были прорезаны отверстия в полу. Вагоны были исключительно товарные. Окно не было, а если были люки, то без стекла.

При погрузке всё строго контролировалось и всё, что имели арестованные сверхположенного по инструктажу, отбиралось и сдавалось начальнику сборного пункта и его помощникам. Вагоны набивались битком и закупоривались наглухо. Доставка в вагон воды и продовольствия небыло. Начали умирать дети, многие отморозили руки, ноги. Просили помощи, но никто не обращал внимания. Описать это невозможно“ [4].

Так більшовики вивозили українців. Після виконання завдання курсантам дозволили розважатися на верхніх поверхах приміщення, куди зігнали монахинь. Їх роздягали догола, прив'язували до ліжка і влаштувалася черга... Тих, які боронилися, кидали в пивницю роздягненими (лютий місяць), їм не дозволяли лягти на дошки, вони в муках гинули на холодній долівці. Монахині, сестри-служебниці, чи сестри милосердя не були ворогами. Вони займалися добродійними справами, сиділи біля хворих, лікували поранених, помагали щепити вояків, виховували дітей-сиріт та неповносправних. Смерть і знущання над безборонними невинними жінками немає жодних оправдань.

Західна Україна зразу після „визволення“ 1939 року відчула „опіку“ більшовиків. Перша хвиля репресій проходила з грудня по березень 1940 р., під час якої було депортовано 137 тисяч невинних осіб. Друга хвиля почалась від середини 1940 року до березня 1941 р. Сумарно депортовано із Західної України і Білорусі 1 млн. 173 170 осіб. До червня

1941 року виселено ще 528 тисяч осіб, що становило приблизно 10% населення Західної України. Найжорстокішим був червень 1941 року [7, 8, 17, 18, 21, 23].

Після відступу з території Західної України Червоної армії, перед наступом німців, советські в'язниці в усіх містах та містечках Західної України були переповнені. Там залишилися органи НКВД для ліквідації в'язнів. Вони здійснювали катування, а після допитів з тортурами розстрілювали. Невинні люди з усіх верств: селяни, інтелігенція — священики, учителі, лікарі, юристи, дрібні урядники, студенти та гімназисти, ремісники — всі були приречені на страту. Тоді ж в червні 1941 року прокотилася хвиля червоного садистичного терору. Окремі описи подаються не для гостроти вражень, а для констатації, що які б ідеї не несли загарбники (утверджують рівність всіх людей, відсутність експлуатацій, ліквідація соціального поневолення), в умовах завойовування проявляються найнищі інстинкти малоосвіченої істоти, яка знищує всіх, що не подібні до неї [8, 10, 20].

Спомини з книжки „Злочини комуністичної Москви в Україні в літі 1941 року“ (Нью-Йорк, США, 1960 р. Prolog) інформують: „Після відходу Червоної армії з земель Західної України, перед наступом німців, в Стрийську тюрму, яку вже покинуло НКВД, зайшли місцеві люди, розбили сокирами та молотами браму і побачили на підвір'ї понад дві сотні трупів з повідрізуваними носами, вухами, пальцями, повиколованими очима. Біля стіни стояли чотири великі котли, в яких варили їжу. З жахом побачили, що там зварені людські тіла. В кожному котлі було по 2—3 трупи. Біля котлів стояла залізна кабіна з двома переділками 2 × 1,5 м, горішня частина мала 3—4 гаки, а долівка була покрита залізною решіткою, під якою горів газ. В одній переділці ще висів труп в'язня, повішеного на гак, головою вниз, а в другій на решітці лежало цілковито спечене тіло іншого в'язня. Біля цієї газової шибениці була камера покрита верствою загуслої крові, в куті накидана гора одержі, що вказувало на наказ енкаведистів перед тортурами роздягатися. Під камерою знайдено замуровану пивницю, в ній було повно в'язнів — чоловіків і жінок, заживо замурованих. Після відкриття пивниці виявили, кілька живих осіб. Одну жінку відвезли до лікарні, інші після кількох вдихів свіжого повітря зразу повмирали. З свіжозбудованого комина звільнили двох зв'язаних між собою німецьких полонених льотчиків. Один з них помер через 5 хвилин після того, як його звільнили“ [7, 8, 15, 20].

В Дрогобичі, в шістьох ямах 6 × 2 × 2 м, знайшли приблизно по 50 тіл, які мали повиколовані очі, поламані руки і ноги, деякі були обв'язані колючим дротом. Всі мали в черепах отвори від пострілів у голову.

У львівській тюрмі на Лонцького, понівечені тіла в'язнів були складені високими штабелями, у в'язнів були повідрізувані язики, виколені очі, цвяхи у головах, деякі мали стягнену шкіру з ніг і рук, відрізані жіночі груди були цвяхами поприбивані до тіла чоловіків, вагітним жінкам витягали плід і вкладали до розпореного живота чоловіків. Двох молодих односельчан зварили у котлі живцем.

У львівській тюрмі Бригідки лежали тіла з повідрубуваними ногами і руками, здертою шкірою з рук, повідрізуваними носами, язиками, вухами, з вирізаними на плечах хрестами, з оголеними черепами і з величезними цвяхами, повбиваними у п'яти. На долівці застигла кров товщиною 10 см.

Зі спогадів в'язня львівських Бригідок Богдана Казанівського: у в'язниці на вул. Яховича, де за польської влади в камері містилося 26 в'язнів, НКВД поміщало 90—100 осіб, всі сиділи на долівці у спідній білизні, ані лягти, ані випростувати ніг — не було місця. Сказали всім вийти без речей у підвал, в'язні наївно думали, що їх хочуть охоронити від німецьких бомб, які в той час вже падали на Львів. Одначе виявилось, що підвал був гробом для в'язнів, бо їх всіх живими замурували. Не було чим дихати, в'язні кричали, втрачали свідомість [8].

Свідчення зібрані від десятків колишніх в'язнів большевицьких тюрем, тих нечисленних, що врятувалися від смерті у в'язницях НКВД. Вони чудом врятувалися під час метушні при втечі НКВД з міст України.

Злочини комуністичних окупантів проводилися у всіх містах і містечках Західної України. Спогади одержані від ув'язнених людей з різних населених пунктів: Бережан, Бібрки, Бродів, Буську, Вінниці, Городка, Деренівки, Добромилля, Дрогобича, Дубна, Жовкви, Заліщиків, Золочева, Калуша, Комарного, Кременця, Лопатина, Луцька, Львова, Миколаєва над Дністром, Надвірної, Перемишлян, Підбужа, Саліни, Самбора, Станиславова, Стрия, Тернополя, Чорткова, Щирця, Умані (там страчені евакуйовані в'язні зі Львова). Таких знущань зазнали невинні люди в багатьох інших містах і селах: Вінниці, Татарці поблизу Одеси, Дем'яновому Лазі поблизу Івано-Франківська, у Славську, Волосянці [17].

Занотовані спогади очевидців, односельчан і тих, які сиділи у в'язницях про те, як проводили езекуції. Після перемоги над німцями, після закінчення війни 1945 року, енкаведисти поверталися в ті ж населені пункти, де „працювали“ до 1941 р. Там залишалися назавжди, хвалилися своїми „подвигами“ і згодом деградували як особистості, переважно ставали алкоголіками і переконували, що всіх треба вішати або гноїти в тюрмах. Продовжували винищувати українське населення: ув'язнювали, депортували, залякували, примушували доносити.

Працівники НКВД назавжди залишалися в селах і містах Західної України, вони одружувалися, народжували дітей, онуків і стежили за місцевим населенням, щоб покарати за будь-яку провину, чи то за відвідування церкви, чи за ікону, що висить у хаті на стіні, чи за листи із-за океану, за необачне слово. Для прикладу наведемо долю родини Стародубів, які мали 12 дітей. Родина жила в селі Пріся Рава-Руського району. Батьки були учителями, мали господарку, з якої жили. Дочку Марію (1922—1941) органи НКВД заарештували 1940 року. Вона була студенткою медінституту і під час відступу Червної армії перед німцями, її закатували у в'язниці на Замарстинові у Львові. Вже після війни 1947—1948 рр. заарештували її 14-літнього брата Юрка (1932—1959). Дитину в 14 років забрали зі школи з 8-го класу, засудили на 25 років, нібито за вбивство, якого не вчинив. Він тричі втівав з концтабору, а в 27 років його розстріляли. Двох братів Стародубів Івана (1923—1942) та Богдана (1926—1943) розстріляли німці. Ще два брати — Ярослав і Роман — емігрували. Вони єдині не репресовані залишилися живі в чужій країні, одружилися, мають дітей та онуків.

1949 року батьків і шестеро дорослих дітей Стародубів, які залишилися в Україні, виселили в Хабаровський край. Наймолодша Люба (1934—1988) тоді була в 7-му класі. На виселенні працювала на важкій фізичній роботі, на лісоповалі. Батько захворів і помер. Всі діти тяжко працювали. І лише через 9-10 років родині вдалося повернутися із заслання до Львова. Не було помешкання, не було роботи, не можна було прописатися — тобто поставити штамп у документі, що особа проживає у Львові. Репродуктивний період проходив, та матеріальні умови не дозволяли одружуватись і завести сім'ю. Ця велика 12-тидітна родина в Україні залишила тільки четверо дітей [19].

Сумарно вже після закінчення Другої світової війни із Західної України депортовано ще 500 тисяч осіб (1947—1949 рр.). Підтвердженням післявоєнних вбивств і катувань є події у Вінниці, Жовкві на Львівщині, в Татарці біля Одеси, в Дем'яновому лазі на Іванофранківщині.

Демографічні втрати були майже в кожній родині Західної України.

Репресії не сприяли зростанню населення, приносили смерть і горе та невикористані можливості людям, які не здійснили жодних злочинів, нічим не провинилися перед владою окупанта, бо до 1939 р. були підданими Польщі.

В документальній книзі „Західно-українська трагедія“ (2002 рік) на 428 сторінках Олег Романів та Інна Федущак описують знущання органів НКВД над мирним населенням, жінками та дітьми [17]. Автори подають кількість знищених родин, господарств, вираховують втрати, завдані большевицькою окупацією.

Ще до сьогоднішнього дня відкриваються спільні масові могили, залишені органами НКВД. У колишньому приміщенні НКВД у Жовкві, під час реставрації будинку відкопали два підвальні приміщення, заповнені людськими скелетами. У цьому приміщенні впродовж двох років перебував пункт НКВД. Під однією кімнатою глибока, 4-х метрова яма була заповнена скелетами дорослих людей, в окремій малій підвальній кімнаті викопано 83 дитячих черепів [21]. Не було пощади дітям та жінкам. Вони також не були ворогами, а невинними жертвами.

Аналіз подій червня 1941—1945 років показує, що масові вбивства не були боротьбою з ворогом, а своєрідним проявом переваги окупанта над поневоленою незброєною людиною, яка у всіх відношеннях (фізичному, моральному, інтелектуальному) стояла вище від своїх катів. Методи катування були зовсім неоправдані. Це були садистичні акти. Вони не мали мети, лише знущання і збочене задоволення від крику, крові та болю.

Від 22 по 25 червня 1941 року у в'язницях НКВД замучено понад 40 тисяч невинних осіб, що документально підтвержено. А скільки ще розкопали ям з масовими понівеченими скелетами без офіційних документів, що не увійшли до статистичних підрахунків? Часто не можна було ідентифікувати жертви у зв'язку з відсутністю документів.

У Львові, після „визволення“ 1939 року було 4 в'язниці. Тюрма №1 на вул. Лонцького. Згідно знайдених документів з неї в Саратов відправлено 1000 в'язнів, у Ворошиловськ (Ставрополь), Архангельськ та Іваново — по 1000 в'язнів (сумарно три тисячі), в Молотов (Перм) — 591 особу. На запит про долю в'язнів одержана відповідь, що 1941 року зі Львова не приїхав ні один в'язень. Безслідно зникло 4591 осіб. Вочевидь в'язні були ліквідовані в дорозі, за неточними даними частина розстріляна коло Золочева, частина спалена коло Умані [23].

Згодом знайдено документи, що стосувалися в'язниць Львова, в яких сказано, що в тюрмі №1 (Лонцького) до приходу німців залишилося 1366 осіб, в тюрмі №2 (на вул. Замарстинівській) — 66 осіб, в тюрмі №3 (Бригідки, на вул. Городоцькій) — 114 осіб. Серед документів були списки в'язнів з тюрем №1, №2, №4, на яких перша сторінка мала дві санкції. Начальник тюрми: „Как врагов народа расстрелять“ (підпис) і друга — „Расстрел как врагов народа санкционирую“ (підпис). Отож, частину в'язнів евакуювали на схід, але через швидкісне просування німецької армії в'язнів по дорозі ліквідували. Тих, хто залишився у в'язницях — замордували у Львові. Розстріл присуджували людям, які жодних злочинів не скоювали. Їх найбільша вина в тому, що були українцями.

Якщо на 5 млн. населення один мільйон „злочинці“, то щось тут не так. Найімовірніше, це широкий народний рух опору. І тому не дивно,

що народ став на боротьбу з поневолювачами, і згодом у піснях оспівав цю звитягу воїнів Української Повстанської Армії.

Від „доблесних чекістів“, працівників НКВД, не відрізнялися жорстокістю інші окупанти соціал-націоналісти — німці, які прийшли на зміну комуністам також „визволяти“ Україну. Зразу після приходу до Львова в липні 1941 р. гестапо заарештувало 5 тисяч членів ОУН, серед них Ярослава Стецька, який 30.06.1941 року у Львові проголосив відновлення української державності. Володимир Косик у книзі „Україна і Німеччина у Другій світовій війні“ пише: 4 вересня відбулися масові арешти українців, а 23 листопада 1941 року, після допиту активістів, вийшов таємний наказ, щоб українців розстрілювати не як політичних, а як грабіжників, тобто як кримінальний елемент [9]. Десятки тисяч українців опинилися в німецьких концтаборах: в Бухенвальді — 9 тис. (1942 р.), в Альтенбурзі 40% від усіх ув'язнених були українці (1943 р.), в Авшвіці — 50%, в Гарцунгу — 40%, в Дорі — 28%, в Майданеку — 15%. Степан Бандера був арештований, а два його брати (Василь та Олександр) загинули в німецьких концтаборах, що також замовчувалося російськими комуністами. 197 членів ОУН замучені і розстріляні, 4756 українців арештовано. Сумарно в німецьких концтаборах побувало приблизно 800-950 тисяч українців. Скільки з них загинуло, точно не підраховано.

Жертвами політичних репресій було 2 млн. 280 тис. осіб (включаючи 410 тис. оstarбайтерів). В Бабиному Яру гестапівці розстріляли 621 члена ОУН, серед них Олену Телігу та Михайла Телігу, Івана Рогача, Анну Рогач із Закарпаття та багатьох інших українських націоналістів.

Відомий археолог, поет Олег Ольжич був закатований в німецькому концтаборі. Ярослав Стецько і Степан Бандера були ув'язнені і перебували в Заксенгаузен, про це теж радянська преса замовчувала, поширюючи пропаганду, що українські націоналісти „посібники фашистів“.

1943 року відбулося „третє визволення“ Західної України. Тим разом Червона армія визволяла галичан від німців. Ворожий чобіт тричі пройшов Україною, за кожним разом залишав руїну, спалені села, знищував мільйони людей.

Повертаючись до теми садизму, звертаємо увагу, що більшість цивілізованих людей не відчуває насолоди від страждань тварин чи людини, та коли попадають в соціум жорстоких і сильних, часто не в силах, противитися злу. Для генетика проблемою вивчення є спростування чи жорстокість, садизм, агресивність, милосердя, альтруїзм — спадкові риси, чи набуті.

Еволюційно на ранніх етапах розвитку племен агресивність і жорстокість сприяла розвитку та розмноженню членів групи. Але жорсто-

кість — не садизм. Садизм появляється тільки в людини як збочення, як втрата моральних засад, демонстрування своєї сили, безкарності, внаслідок недосяжності закону та громадянської думки [16]. Переважно в керівників країн-завойовників, які міць своєї держави встановлюють на грабуванні чужої території, праці, чужого розуму, техніки і самостійно нездатні забезпечити розвиток продуктивних сил, проявляється садизм. Пересичені владою, багатством і вседозволеністю не задовольняються знищенням ворога, а вигадують найболючіші, найтравматичніші способи знущання.

Страшне явище... але, помимо страху воно не сприяє поступу, розвитку думки, ідей, мистецтва. Людина-садист, в кінцевому результаті, деградує, а народ, який її боготворить, нездатний до творчої діяльності без батога.

А як оцінити діяльність багаточисельних загонів ЧК, НКВД, КГБ, які були розкидані по всіх містах і містечках окупованих територій? Всі застосовували найвишуканіші тортури чи то у в'язницях, чи ГУЛАГах. Не кожен здатний до такої роботи. Були випадки самовідводу, або навіть самогубства. В архівах збереглися листи комсомольців, які протестували проти насильства, проти тортур. Але таких висміювали як „м'якотілих“, а потім вони зникали назавжди.

Існують різні думки стосовно причин появи садистичних нахилів. Психологи вважають, що причина жорстокості, нелюдськості, а навіть садизму спровокована тяжким дитинством, коли безборонна мала істота зазнавала образ і фізичних знущань. Дитина чи підліток, не маючи змоги побороти силу тих, хто над нею знущався, замикалася, озлоблювалася і розуміючи, що лише груба сила та страх упокорює зло, чекала моменту, щоб відітстити за свою кривду.

Унікальним є експеримент Стенлі Мілгрема, який дав неочікувані результати і дуже розчарував дослідника. На думку Мілгрема, здійснення жорстоких і незаконних дій може бути пов'язане не з агресією виконавця, а внаслідок підпорядкування наказу зверху. Людина має здатність підпорядковувати „свою волю особам, наділених законною владою“. Мілгрем втратив віру в майбутнє людства. Він зробив висновок, що базис домінує над надбудовою. Його праці актуальні сьогодні (грудень 2013 — червень 2014 рр.) коли в Україні здійснюються вбивства, катування за наказом. Протизаконні дії з боку окупанта позбавляють життя тих, хто на своїй території обороняє незалежність держави, завдаючи горя тисячам українських родин.

Результати дослідження Мілгрема показали, що 2/3 людей здатні завдати фізичний біль іншим, лиш 1/3 піддослідних осіб відмовлялася від больових знущань електричним струмом. Дослідження проводили в різ-

них містах Америки і Європи — результати виявились однаковими, що говорить про генетично зумовлену рису людського фактора.

Є ще одна думка. Чеський невролог Іван Лесни вважав, що садизм великих володарів зумовлювався різноманітними захворюваннями і, що хвороба, скоріше, виняток, а не закономірність. Схильність людини до насильства і садизму не вроджена, а набута і проявляється як спалах експресії певних генів, що зумовлюють захворювання.

Вольф Бірманн пояснював, що людей можна примушувати до окреслених способів поведінки лише в певних межах, однак нікому не під силу примушувати робити це з бажанням, радістю та задоволенням. Хоч такий погляд суперечливий, бо тисячі представників НКВД 1941 року розгортали садистичну діяльність вже тоді, коли їх ніхто не контролював, бо Червона армія вже покинула територію Західної України. Вони могли виконати наказ вбити, але не катувати. Проте, знайдені понівечені тіла, повідрубвані кінцівки, виколєні очі, повідрізувані вуха, розпорєні животи, повідрізувані груди, геніталії, дроти у вухах — все це нагадує стиль сучасних дій в Україні 2014 року. Вочевидь, виконавці не спішили втікати перед наступом німців, а скрупульозно здійснювали акти садизму.

Генетики частково пояснюють жорстокість явищем імпринтингу, закарбовуванням в пам'яті „типу поведінки“ з наймолодшого віку. Якщо розглядати на побутовому рівні, то наведемо приклад: голова сім'ї зневажає і б'є маму, син, що є свідком такої поведінки, часто вважає це нормою і те, що закарбувалося в пам'яті з раннього дитинства, відтворює у своїй сім'ї.

Діти, котрі виховувалися в ХІХ—ХХ столітті в галицьких сім'ях, винесли велику повагу до своїх батьків, милосердя до людей, тварин і пошанівок до природних багатств (ліс, річка, озеро, рослини). Вони були інші, ніж наступне покоління, що прийшло „визволяти“, яке чинило масові катування невинних людей 1939—1950 років. „Визволителі“ не могли виховати шляхетних, милосердних, благородних нащадків, бо мали інші моральні засади.

Впродовж 3—4-х поколінь винищувалися найздоровіші, розумово найцінніші особистості, милосердні, працьовиті, що сповідували християнську мораль. Червоний терор 1937 р., три голодомори 1921—1923 рр., 1932—1933 рр., 1946—1947 рр., Друга світова війна, що лише з України забрала 14 млн. осіб, німецькі концтабори, советські тюрми та ГУЛАГи — все разом сприяло поширенню інших рис людського фактора в наступних поколіннях.

Зміна типу поведінки проявлялася внаслідок великих демографічних втрат серед автохтонів, внаслідок розз'єднання родин, шлюбних зв'язків, внаслідок нереалізованого репродуктивного періоду, що зменшувало від-

творення кількості автохтонів, масивна імміграція, яка створювала маргінальну верству, що накидала примусово свій тип поведінки.

Голодомори, що двічі припадали на долю одного покоління переривали тяглість селянських родів, обмежували і розривали внутрішні зв'язки між родиною і членами громади, вільний природний розвиток (репродуктивний, духовний, економічний), позбавляв людей широкої громадської активності і демократизму. Знищення дітей, розстріл невинних, запроторення у в'язниці без жодної вини — все це створило голодну, безправну, зацьковану, незаможну, убогу людину, яка втратила можливість проявити свою гідність, честь, прагнення до незалежності. Навіть 80 років після голодомору, вже в незалежній Україні, ті, що пережили голодомор, не бажають розказувати правду, боячись кари. Селяни втратили віру в себе, появилася глибока зневіра до ближнього. Впродовж декількох поколінь не мали можливості вдосконалення своїх природніх нахилів до ковальства, до ремісництва (бондарі, ткалі, вишивальниці, кушнірі), здібностей до освіти, якими колись славилось село. Селяни втратили своє обличчя, знизився інтелект та рівень господарності сільського населення, внаслідок примусової організації колективних господарств, атрофувалось почуття приналежності до певної громади, регіону, нації. Розпадався родинний устрій, зникали традиції, збіднів фольклор. Протягом 3—4 поколінь створювався своєрідний біотип людини, хоч і мислячої, але підлеглої, нездатної перебороти будь-які перешкоди, створити опір, душевно зламаной, ззовні покірної, здатної перенести упокорення заради виживання дітей.

Привнесені в українську популяцію чужі генотипи не створили культури, а навпаки утворили маргінальну верству, яка призвела до моральної деградації та до денаціоналізації, до пияцтва, наркоманії, розпусти, до депопуляції. Таку людину легко „купити“, зламати, чи то обіцянкою майбутнього раю, за який треба заплатити чужим життям, чи то наступною „дозою“ для збереження рівноваги, чи іншими матеріальними цінностями, або ще простіше, як було 1941 року: „або ти будеш катувати, або тебе будуть катувати“.

Отож, ми дійшли до „мілгремівського пояснення“ жорстості чи садизму.

Висновки.

Садизм формується під впливом різноманітних чинників, існують різні погляди: садизм — симптом психічного захворювання; наслідок жорстокого несправедливого дитинства; поведінковий імпринтинг, закарбований у ранньому дитинстві; генетично зумовлений і частково схильність до садизму успадковується. Садизм проявляється внаслідок

здатності людини підпорядковуватися чужій волі, наказам тих, хто має владу або тих, хто платить за знущання над іншими істотами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айзенк Г. Исследование человеческой психики / Г. Айзенк, М. Айзенк : Эксмо-Пресс, 2002.— С. 389, 431, 453—456.
2. Барияк І. Р. Медико-генетичний тлумачний словник / І. Р. Барияк, Л. С. Ковальчук, Г. В. Скибан.— Тернопіль : Укрмедкнига, 2002.— 370 с.
3. Белебеха І. Українська Еліта / І. Белебеха.— Х. : Березіль, 1999.— С 302—304.
4. Бражнев А. Школа опричників / А. Бражнев // Литературное обозрение.— 1991. — №9—11.
5. Горбачук В. Барви української мови / В. К. Горбачук.— К. : КМ АCADEMIA, 1997. — С. 29—38.
6. Дерев'яний І. Історія одного упира / І. Дерев'яний // Торба.— 2003.— №1.— С. 27—30.
7. Злочини комуністичної Москви вліті 1941 року.— Нью-Йорк, Prolog, 1960.— С. 29, 52, 81.
8. Казанівський Б. Очевидець / Б. Казанівський // Лікарський збірник. Нова серія. Львів : Наукове товариство Шевченка, 2011.— Т. XIX.— С 372—374.
9. Косик В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні / В. Косик.— Париж-Нью-Йорк-Львів, 1993.— 659 с.
10. Куліш А. Книга пам'яті українців/ А. Куліш. Х. : Просвіта, 2008.— С. 28—49.
11. Лесны И. О недугах сильных мира сего/ И. Лесны.— Прага : Графит, 1990.— 180 с.
12. Луб'янов І. Митридат Євпадор заливав ворогам у горлянки розплавлене золото / І. Луб'янов // Країна.— 2012.— № 49.— С. 54—57.
13. Мельгунов С. П. Красный террор в России 1918—1923 гг. / С. П. Мельгунов.— М. : СП РИСО „P.S.“, 1990.— 431 с.
14. Мілграм С. Підпорядкування: дослідження поведінки. 1963. цит. за Л. Копець Класичні експерименти в психології / С. Мілграм, Л. Копець // К. :ВД Києво-Могилянська академія, 2010.— С. 201—210.
15. Петров В. Українська інтелігенція — жертва більшовицького терору / В. Петров // К. : ПрАТ „Українська пресгрупа“, 2013.— С.13—45.
16. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка.— К. : Вища школа, 1982.— С. 59, 162.
17. Романів О. Західноукраїнська трагедія 1941 р / О. Романів, І. Федущак.— Львів; Нью-Йорк, 2002.— 428 с.
18. Служинська З. Рід людський в Україні. / З. Служинська.— Львів :ЛДМУ, 1995.— С. 21—56.
19. Служинська З. Генеалогія / З. Служинська.— Львів: Наукове товариство Шевченка, 2003.— С. 77—80.
20. Служинська З. Від родини до популяції / З. Служинська, О. Служинська.— Львів: Наукове товариство Шевченка, 2008.— С. 110—159.
21. Федив Л. Гора человеческих скелетов достигала четырех метров / Л. Федив // Высокий замок.— 2002.—25 июля.
22. Чигирин П. Останнього правителя ацтеків катували вогнем / П. Чигирин// Країна.— №7.— С. 9.

23. Чуб Д. В лісах під Вязьмою / Д. Чуб // Лікарський збірник. Нова серія.— Львів: Наукове товариство Шевченка, 2012.— Т. XXI.— С. 196.

Zynovija SLUZHYNska, Oleksandra SLUZHYNska

SADISM AS A HUMAN FEATURE

Scholars hold different views that explain the manifestation of sadism:

- Sadism is a symptom of mental disease;
- Sadism is a result of difficult and unfair childhood;
- Sadism is a behavioral imprinting that developed at the tender age;
- Sadism is genetically caused and partially hereditary;
- Sadism manifests itself owing to the human ability to obey someone else's will, orders of people who have power, or those who pay for cruel treatment of other creatures.